Les aproximacions qualitativa i quantitativa en ciències de la salut

Amalia Gordóvil Merino
Mercè Boixadós i Anglès

PID_00204979

UOC
Universitat Oberta de Catalunya

Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada (BY-NC-ND) v.3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu copiar-los, distribuir-los i transmetre'ls públicament sempre que en citeu l'autor i la font (FUOC. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya), no en feu un ús comercial i no en feu obra derivada. La llicència completa es pot consultar a http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca

Índex

Introducció..... 5

1. Origen epistemològic i panorama actual de les aproximacions qualitativa i quantitativa en ciències de la salut..... 7

2. Definició de les aproximacions qualitativa i quantitativa..... 10

3. Dissenys de recerca en ciències de la salut. Podem parlar de dissenys qualitatius?..... 13

4. Etapes del procés de recerca..... 14

5. És possible la integració entre mètodes qualitatius i quantitatius?..... 15

Introducció

Ens trobem en l'apartat d'introducció del primer mòdul de l'assignatura *Dissenys de recerca*, en el context d'un màster sobre qualitat de vida en ciències de la salut. Sembla plausible, doncs, que comencem plantejant el context següent: "**m'agradaria fer una petita recerca sobre un tema però no tinc les eines ni els coneixements necessaris per a portar-la a terme**" (òbviament caldria valorar també la disponibilitat de recursos). Pensem, doncs, en un tema que ens interessi i, al llarg de l'assignatura, intentarem donar cos a aquesta "hipotètica recerca" (i qui sap si en el futur podria prendre forma real).

Reflexió

La primera pregunta que ens plantegem és "què vull estudiar?"; podem pensar, doncs, en un tema que ens interessi.

La pregunta sobre què volem estudiar és la primera d'un gran seguit de qüestions a què haurem de donar resposta. En aquest sentit, la **fase de planificació** d'una recerca és fonamental ja que haurem de prendre decisions que configuraran el nostre treball posterior. Algunes preguntes inicials bàsiques són aquestes:

- Què vull estudiar (objectiu de la recerca).
- Quines persones, grups o entitats m'interessen (població estudiada).
- Quina informació vull recollir (variables).
- Altres.

Tingueu en compte

Hem de tenir en compte que el plantejament de temes de recerca no ve donat exclusivament per gustos personals; han de ser temes de rellevància social o científica.

El primer pas de qualsevol estudi de recerca és la revisió de la bibliografia que hi ha sobre el tema que volem estudiar. La fase de revisió bibliogràfica la podem començar tenint les respostes a les preguntes anteriors o bé paral·lelament (en aquest cas, les dades trobades a la bibliografia ens poden ajudar a prendre decisions per al nostre estudi).

Tingueu en compte

Quan treballem en recerca no hem d'oblidar-nos d'una idea: abans que nosaltres, hi ha hagut altres investigadors que han treballat sobre aquest tema o temes que hi estan relacionats. Saber les conclusions a què han arribat contribuirà a enriquir el nostre estudi.

A mesura que responem a les preguntes plantejades ens farem una idea de **com podem recollir la informació** que necessitem. Aquest "com" és el que treballarem en aquesta assignatura, en què intentarem oferir les bases necessàries per a saber com dissenyar un estudi concret. La cosa ideal és que, en funció dels nostres objectius, escollim una manera de fer (per exemple, escollir entre un enfocament quantitatiu i un de qualitatiu, o potser una integració de tots dos). Val a dir, però, que la realitat en l'àmbit de la recerca no és aquesta, sinó que cada investigador o grup de recerca està especialitzat en una manera de treballar; la majoria es decanta –o hi aprofundeix– per una aproximació qualitativa o bé una de quantitativa. Això no és pas criticable, perquè segons la nostra opinió cada investigador se sent més còmode en una posició o en l'altra. Més endavant veurem les implicacions subjacents al que podríem

dir una "manera de fer" qualitativa o bé quantitativa. L'important és tenir en compte que des de qualsevol enfocament es poden fer aportacions importants dins l'àmbit científic.

Volem transmetre la idea que no hi ha receptes clau que ens diguin de manera contundent quan cal treballar des d'un enfocament qualitatiu i quan cal fer-ho mitjançant un de quantitatiu. Sí que hi ha, però, línies generalitzades i que tal com veureu a continuació adquireixen més sentit tractades des d'un enfocament en concret. Vegem-ho amb un exemple en què volem remarcar sobretot **la importància de concretar el nostre objectiu de recerca**:

> Imaginem que hem escollit investigar sobre el càncer; però no és el mateix establir que "vull investigar la prevalença de persones malaltes de càncer a Catalunya" que decidir que "vull estudiar les vivències dels malalts de càncer en fase de quimioteràpia".

La primera opció l'abordaríem des d'un enfocament quantitatiu mentre que la segona ho faríem des d'una òptica qualitativa.

Reflexió

Deixem aquí una pregunta oberta per tal de convidar-vos a reflexionar al llarg del mòdul.

Per què escolliríem un enfocament quantitatiu per a estudiar la prevalença de persones malaltes de càncer a Catalunya? I per què escolliríem un enfocament qualitatiu a l'hora d'estudiar les vivències dels malalts de càncer en fase de quimioteràpia?

1. Origen epistemològic i panorama actual de les aproximacions qualitativa i quantitativa en ciències de la salut

Quan parlem d'una metodologia o d'un enfocament quantitatiu? I quan ho fem d'un de qualitatiu? Una bona manera de definir-ho és coneixent els orígens epistemològics, és a dir, els fonaments sobre els quals tenen sentit aquestes dues òptiques. La idea és conèixer cadascuna d'aquestes òptiques com una opció en si mateixa. En aquest sentit, no volem caure a descriure'n una en funció de l'altra tal com passa en exemples com el següent:

> Vegem què diu la Wikipedia a l'hora de definir la recerca qualitativa: "[...] empleando métodos de recolección de **datos que son no cuantitativos**, con el propósito de explorar las relaciones sociales y describir la realidad tal como la experimentan sus correspondientes protagonistas."

No obstant això, tenint en compte que molts de vosaltres ja heu cursat assignatures metodològiques en els vostres graus, us farem un resum per tal de recordar els principals punts que les diferencien i veure més endavant quines són les possibilitats d'integració.

Malgrat un actual increment en la implementació d'aproximacions qualitatives, l'enfocament quantitatiu ha estat el dominant en l'àmbit de ciències de la salut. Epistemològicament podem definir-ne l'origen en el corrent filosòfic del positivisme (segle XIX) mentre que l'enfocament qualitatiu s'identifica amb l'epistemologia hermenèutica (que sorgeix com a reacció al panorama positivista dominant). En la taula següent presentem els trets distintius de cadascun i a continuació en fem una descripció més àmplia:

	Positivisme	**Hermenèutica**
Objectiu	Descriure, explicar	Interpretar, comprendre
Concepció del coneixement	Aplicació de la raó lògica Objectivitat	Vinculació de les emocions Subjectivitat
Objecte d'estudi	Homotètic	Idiogràfic
Via	Deductiva	Inductiva
Característiques del coneixement generat	Fiable, replicable	Real, divers
Posició de l'investigador	Observador extern Neutralitat	Acceptació de la influència de l'experiència personal

El corrent positivista té una aproximació racional i lògica al coneixement, la qual cosa exigeix un alt nivell d'objectivitat ja que pretén ser universal i extreure lleis generals sobre el comportament i la conducta. El seu objectiu és descriure i explicar fets.

A diferència de la concepció positivista, el coneixement previ es pot incorporar i pot tenir un paper important per als hermenèutics, en què les emocions no són una cosa que cal evitar en la recerca sinó que s'incorpora la subjectivitat al coneixement. Per tant, des del punt de vista de l'hermenèutica, hi ha una distinció menys clara entre fets i judicis de valor. Mentre que els positivistes defineixen quines variables volen estudiar i neutralitzen o controlen possibles modificadors d'efectes, els hermenèutics incorporen significats i sentiments en els seus estudis per tal de comprendre i interpretar la realitat del fenomen estudiat.

Tot això determina la posició de l'investigador; ens trobem, doncs, amb un investigador lliure de valors que diferencia l'objecte d'estudi de l'experiència personal (positivisme) o bé amb un investigador que adquireix un cert compromís de valors que ha de manifestar explícitament (hermenèutica). En línies generals, podem definir l'investigador positivista com un tecnòleg que aplica mètodes objectius i ben definits que permetran tant la replicació de l'estudi com la generalització de conclusions. L'investigador que pren la concepció hermenèutica com a referència és concebut com a intèrpret, facilitador, mediador. Mentre que els positivistes treballen en la cerca d'una realitat única, els hermenèutics defensen que hi poden haver diverses realitats.

Això fa que prenguin posicions diferents pel que fa a l'objecte d'estudi. Els positivistes treballen amb objectes d'estudi que tenen punts en comú amb altres objectes d'estudi per tal de poder fer generalitzacions a partir de l'estudi d'un d'aquests objectes; és el que en diem *perspectiva nomotètica*. Per a fer-ho adopten una via deductiva.

La **via deductiva** comença per l'anàlisi de la teoria i mitjançant una deducció lògica es generen hipòtesis d'estudi i es recullen evidències que determinaran l'acceptació o el rebuig de les hipòtesis. És a dir, la via deductiva va de l'estructura del cas general al cas particular.

L'hermenèutica prefereix adoptar una perspectiva idiogràfica, concebent l'objecte d'estudi com a fenomen únic. Per a fer-ho adopten una via inductiva.

La **via inductiva** comença per la recollida de dades que s'analitzen per a formar conceptes i proposicions que s'incorporen a la teoria. És a dir, la via inductiva va del cas específic a l'esquema del cas general.

A escala global podem dir que els positivistes generen un coneixement replicable i fiable mentre que els hermenèutics generen un coneixement real i divers.

De tot això se'n desprenen concepcions diferents del mètode. Els positivistes opten per mètodes quantitatius per poder fer mesures concretes; per exemple, la utilització de qüestionaris, l'observació sistemàtica o els dissenys experimentals. Els hermenèutics prefereixen mètodes qualitatius per a aproximar-se a la realitat dels fenòmens; per exemple, mitjançant l'observació participant, les històries de vida o l'anàlisi de documents personals.

Referències bibliogràfiques

Per a aprofundir més en les bases epistemològiques comentades, podeu consultar les fonts bibliogràfiques següents:

M. Hammersley i P. Atkinson (2001). *¿Qué es la etnografía?* A M. Hammersley i P. Atkinson. *Etnografía. Métodos de investigación* (2a. ed., pp. 17-37). Madrid: Ediciones Paidós Ibérica.

C. Riba (2007). Fonaments epistemològics i històrics dels mètodes qualitatius. A C. Riba Campos (Coord.), *La metodologia qualitativa en l'estudi del comportament* (pp. 21-27). Barcelona: Editorial UOC.

2. Definició de les aproximacions qualitativa i quantitativa

Un cop estudiats els fonaments epistemològics ens podem fer una idea bastant clara del funcionament de l'aproximació quantitativa i qualitativa. En la taula següent, Riba (2009) en presenta els trets bàsics.

Referència bibliogràfica

C. Riba (2009). *Introducció als mètodes d'investigació en psicologia*. Barcelona: Editorial UOC.

Mètodes quantitatius	Mètodes qualitatius
Solen optar per la simplificació o reducció de l'objecte d'estudi.	Solen optar per la construcció d'objectes d'estudi més densos i complexos.
Prefereixen habitualment les estratègies nomotètiques.	Prefereixen habitualment les estratègies idiogràfiques.
Utilitzen generalment les estratègies experimentals i, per tant, busquen relacions causals o, almenys, bidireccionals.	Prefereixen les estratègies observacionals, renuncien gairebé sempre a la cerca de relacions causals i opten per l'establiment de relacions globals.
Solen buscar validesa interna i de replicació abans que validesa d'aplicació i ecològica.	Volen buscar validesa d'aplicació i ecològica abans que validesa interna o de replicació.
Busquen l'objectivitat per mitjà de l'experimentació o l'observació no participant, des de punts de vista exteriors ("ètics") respecte a l'objecte d'estudi.	Tenen en compte la subjectivitat per mitjà de l'observació participant, mitjançant l'adopció de punts de vista interiors ("èmics") respecte a l'objecte d'estudi i assumint la intersubjectivitat com a valor.
S'interessen per la pura informació, matemàtica o física, que es desprèn de les dades i mostren tendència a confiar més en les unitats i mesures moleculars.	Tenen en compte els significats inferits dels subjectes o comunicats per ells, la qual cosa fa que es serveixin habitualment d'unitats molars.

Considerem que el quadre resum és especialment interessant perquè no presenta una visió dicotòmica dels mètodes qualitatius i quantitatius. El que fa és identificar les generalitats d'aquests dos mètodes i deixar la porta oberta a maneres alternatives de treballar com a possibles integracions o conjuncions d'un i altre.

Un cop exposades les informacions teòriques imprescindibles us podem presentar dos exemples de recerques: la primera, feta des d'un vessant experimental i quantitatiu, i la segona, generada des d'un vessant qualitatiu.

1) Exemple de recerca: aproximació quantitativa

Hem escollit un experiment clàssic de l'àmbit de la psicologia social: l'experiment d'Asch sobre la pressió social de grup, que forma part d'una sèrie d'experiments fets el 1951 (Asch, 1974). El que s'intenta analitzar és si, malgrat saber una resposta correcta, l'individu accedeix a opinar segons la seva percepció o bé dóna la resposta incorrecta que donen la resta de membres del grup.

Referència de l'estudi

S. Asch (1974). Fuerzas de grupo en la modificación y distorsión de juicios. A J. R. Torregrosa i E. Crespo. *Estudios básicos de la psicología social* (pp. 351-364). Barcelona: Hora.

Si accediu a l'enllaç http://www.youtube.com/watch?v=rFVLyYDWbzY veureu una breu explicació i reproducció de l'experiment en què es recrea l'ambient de laboratori amb què es va treballar. També podreu saber si finalment l'individu opta per donar la seva valoració o accedeix a uniformar la resposta mogut per la pressió social del grup.

2) Exemple de recerca: aproximació qualitativa

En aquest cas hem escollit un estudi de més actualitat sobre les opinions de la gent gran a l'hora de decidir si accepten o no els serveis assistencials que s'implementen a casa del mateix usuari. Podeu veure la referència de l'estudi (autors, anys de publicació, títol de l'estudi, títol, volum, número i pàgines de la revista on es va publicar) i el resum que en presenten els autors.

Referència de l'estudi

J. Tetley, G. Grant i S. Davies (2009). Using narratives to understand older people's decision-making processes. *Qualitative Health Research*, 19 (9), 1273-1283.

Resum: tot i la disponibilitat de serveis sanitaris i d'assistència social dissenyats per a ajudar les persones a casa seva, la gent gran acostuma a fer poc ús o fins i tot a rebutjar aquests serveis. És un fet reconegut que aquest fenomen fa que moltes persones grans acabin ingressant en hospitals i rebent assistència a llarg termini en unes circumstàncies en què això es podria evitar. Per tal d'entendre de quina manera es pot millorar l'adopció de serveis de suport i preventius, el primer autor, supervisat pels autors segon i tercer, ha desenvolupat una recerca constructivista per explorar quins factors milloren o obstrueixen l'ús de serveis. Aquest article descriu la manera en què es van fer servir narratives no solament per a ajudar a identificar les influències sobre la presa de decisions i l'adopció d'opcions, sinó també com a via per a millorar els processos hermenèutics associats al constructivisme.

Tenint en compte el que hem exposat més amunt us plantegem la qüestió següent: se us acudeixen algunes crítiques que es podrien fer entre si els investigadors del vessant qualitatiu i els del quantitatiu?

Per tal de començar a reflexionar us plantegem una qüestió: els investigadors poden representar acuradament poblacions però no persones per si soles.

Vegem-ho amb un exemple:

El *Diari de Girona* (31 d'octubre de 2012) publica la notícia següent: "L'any 2011, la mitjana de fills per dona és d'1,43."

Davant d'aquesta notícia, els investigadors qualitatius assumirien una descripció precisa de la població de Catalunya però també plantejarien la no representació de persones individuals, cosa que sí que aconsegueixen ells (quina família ha tingut 1,43 fills?).

Activitat

Per a tractar aquesta qüestió us presentem diferents argumentacions que fan uns i altres i us convidem a valorar qui creieu (qualitatius o quantitatius) que defensa les diferents posicions. Tornem a insistim que el nostre objectiu no és transmetre un enfrontament entre les dues aproximacions; no obstant això, presentem crítiques que s'han fet entre uns i altres. Probablement aquestes posicions enfrontades i les crítiques que veurem han obert camins en la cerca de possibilitats d'integració com les que veurem més endavant en aquest mateix mòdul.

- Hi ha un allunyament de la realitat social.

- Els resultats de les recerques tenen un grau baix de validesa ecològica.
- L'estudi d'esdeveniments regulars permet la generalització de resultats.
- No es poden replicar els estudis i, per tant, no es poden comparar rigorosament diverses recerques sobre el mateix tema.
- La fragmentació de la realitat comporta conclusions esbiaixades.
- La validesa dels resultats és altament qüestionable perquè no s'utilitzen mesures rigoroses quantificables.
- La incorporació de la subjectivitat en la recerca va en detriment de la cientificitat.

Solució

- Hi ha un allunyament de la realitat social: argumentació dels quantitatius.
- Els resultats de les recerques tenen un grau baix de validesa ecològica: argumentació dels qualitatius.
- L'estudi d'esdeveniments regulars permet la generalització de resultats: argumentació dels quantitatius.
- No es poden replicar els estudis i, per tant, no es poden comparar rigorosament diverses recerques sobre el mateix tema: argumentació dels quantitatius.
- La fragmentació de la realitat comporta conclusions esbiaixades: argumentació dels qualitatius.
- La validesa dels resultats és altament qüestionable perquè no s'utilitzen mesures rigoroses quantificables: argumentació dels quantitatius.
- La incorporació de la subjectivitat en la recerca va en detriment de la cientificitat: argumentació dels quantitatius.

3. Dissenys de recerca en ciències de la salut. Podem parlar de dissenys qualitatius?

Tota recerca respon a un disseny, és a dir, a un pla general o un seguit d'estratègies que delimiten l'estructura que ha de tenir la recerca per a donar respostes a les preguntes plantejades pels investigadors. Es tracta, doncs, d'un patró de decisions coherents sobre els processos de recollida i anàlisi de dades.

No obstant això, quan parlem de dissenys de recerca identifiquem ràpidament la concepció de disseny amb la qual treballen els enfocaments quantitatius. En aquests casos, s'estableixen estructures predeterminades i procediments definits al començament de la recerca, i es manegen hipòtesis prèvies i verificables; el disseny es manté de manera rigorosa al llarg de la recerca. Es tracta d'una concepció diferent de la sostinguda en els treballs qualitatius. En aquests casos, tot i plantejar dissenys inicials, no són fixes sinó que adquireixen un caràcter emergent durant la recerca, és a dir, a mesura que avança la recerca es reconstrueix el disseny i s'integren les diverses visions de les persones que hi participen. Un cop acabat l'estudi, i de manera retrospectiva, es pot apreciar un disseny coherent, però la idea és que al principi s'han pres algunes decisions complementades amb altres decisions que han emergit durant l'evolució de la recerca. Cal que ho tingueu en compte i que, a l'hora de parlar de *dissenys*, conegueu les diferents accepcions del concepte en funció de si ens trobem en un marc qualitatiu o quantitatiu.

4. Etapes del procés de recerca

A continuació resumim quines són les etapes que cal seguir per a portar a terme una recerca, sia quantitativa o qualitativa, adaptant l'esquema proposat per Hernández, Fernández i Baptista (2010).

Etapa del procés de recerca	Quantitatiu	Qualitatiu
Naixement del projecte: la idea	Tota recerca neix d'una idea nova que ha d'encoratjar l'investigador a generar resultats útils per a la humanitat.	
Plantejament del problema	Afinar i estructurar la idea, desenvolupant objectius, preguntes, justificació, viabilitat i avaluació de deficiències.	Aprofundir en els fenòmens. Plantejar objectius i preguntes més generals i enunciatives, i justificar.
Revisió de literatura	Sustentar teòricament l'estudi amb teories, enfocaments teòrics, estudis i antecedents en general relacionats amb el problema; s'afina el problema si és necessari.	Té un rol secundari. S'utilitza per al plantejament del problema i la justificació de l'estudi.
Definició de l'abast	Establir el resultat que s'ha d'obtenir amb el projecte: explorar, descriure, relacionar o explicar.	S'orienten a aprendre d'experiències d'individus i generar teories. Es comença amb una immersió inicial en el camp, que després és total.
Formulació d'hipòtesi	Establir proposicions temptatives sobre les relacions entre les variables identificades.	No s'estableixen abans d'ingressar en l'ambient i començar la recollida de dades, sinó que durant la recerca es generen i afinen (poden ser el resultat).
Disseny de recerca	Definir el pla (experimental o no) per a obtenir la informació per a analitzar la certesa de les hipòtesis.	Són oberts, expansius, no planificats ni tancats en el seu inici.
Selecció de la mostra	Plantejar sobre què o qui es recolliran les dades i delimitar la població (de manera probabilística o no).	No es defineix de manera probabilística. Pot ser de voluntaris, experts, casos tipus, per quota o orientada.
Recollida de dades	Seleccionar, adaptar o dissenyar instruments (confiables i vàlids) per a recollir dades (mesurar), aplicar-los, i preparar les dades per a facilitar-ne l'anàlisi (en taules).	Es fa gairebé de manera paral·lela amb el mostreig i l'anàlisi. L'instrument és l'investigador: observa, entrevista, analitza documents, etc.
Anàlisi de dades	Explorar les dades al programa estadístic, avaluar confiabilitat i validesa, concloure sobre les hipòtesis, etc., i preparar resultats per a fer-ne la presentació.	Rebre dades no estructurades (narracions visuals o auditives, textos, i expressions verbals i no verbals) que l'investigador estructura i interpreta.
Elaboració de l'informe	Preparar un informe final per a l'usuari dels resultats.	Elaborar un informe de resultats; més flexible que el quantitatiu.

Del tipus de recerca en dependrà la manera de definir la mostra de participants d'objectes o subjectes que s'han d'estudiar, la manera de recollir i analitzar les dades que permetin complir els objectius del projecte establerts al començament.

Referència bibliogràfica

R. Hernández, C. Fernández i P. Baptista (2010). *Metodología de la investigación* (5a. ed.). Mèxic, DF: McGraw-Hill Interamericana.

5. És possible la integració entre mètodes qualitatius i quantitatius?

Hi ha molts científics que tradicionalment han argumentat que no hi pot haver integració entre mètodes qualitatius i quantitatius perquè procedeixen de bases epistemològiques diferents. No obstant això, ha sorgit un corrent que defensa que la integració d'aquests dos mètodes es pot concebre només des d'una epistemologia alternativa al positivisme. En aquest sentit, es tracta de no concebre'ls com a fi en si mateixos sinó com a components d'un procés de construcció de coneixement en què es pugui donar sentit als resultats procedents de cada mètode utilitzat. És cert que els investigadors qualitatius i els quantitatius difereixen en la visió del món, en el pla de treball, en les maneres en què recullen les dades i en els procediments que fan servir per a analitzar-les; és a dir, provenen de paradigmes diferents.

La idea de la integració proposa concebre aquests dos paradigmes com a parts diferents d'un mateix contínuum i oferir, per tant, una visió coherent entre tots dos mètodes. Com hem vist, i malgrat que nosaltres no volem transmetre aquesta idea, s'acostuma a presentar els enfocaments qualitatius i quantitatius com a posicions enfrontades entre si. En canvi, l'òptica integradora treballa per deixar de banda aquesta posició i adoptar un treball en favor d'obrir noves vies de comunicació entre els investigadors qualitatius i els quantitatius.

De totes maneres, podeu deduir que aquesta "integració" no és un procés fàcil i que no hi ha receptes precises sobre quina és la millor manera de fer-ho. Tal com exposen Madill i Gough (2008), hi ha diferents maneres d'integrar metodologies qualitatives i quantitatives. A continuació en farem un resum; per a un aprofundiment més gran en el tema podeu consultar el treball d'aquests autors.

Referència bibliogràfica

A. Madill i B. Gough (2008). Qualitative research and its place in psychological science. *Psychological Methods*, 13 (3), 254-271.

Aquest article ofereix una visió panoràmica de la recerca qualitativa en psicologia i presenta la gran varietat d'opcions que hi ha. També tracta del tema dels paradigmes i de diferents posicions d'integració.

En realitat, el que expliquen Madill i Gough són les diferents posicions que pot adoptar el vessant qualitatiu dins la ciència en general. I és a partir d'aquesta dissertació que ens podem fer una idea precisa de les diferents maneres que podem complementar les òptiques qualitatives i quantitatives. Veurem quatre posicions: eclecticisme, pragmatisme, utilitarisme i especialització. Cadascuna d'aquestes opcions està lligada a una concepció determinada del concepte de paradigmes i comporta diferents implicacions en la generació de recerques. Vegem en què consisteix cadascuna d'aquestes posicions d'integració.

- **Eclecticisme**: reflecteix clarament la posició de **pluralisme metodològic** ja que planteja la predisposició a utilitzar la multiplicitat de tècniques existents. Aquesta posició s'identifica amb els punts de contacte entre paradigmes i no tant amb les diferències. Per tant, promou la **complementari-**

etat entre paradigmes, de manera que les limitacions d'una aproximació poden ser millorades pels punts forts de l'altra.

Es tracta d'una posició interessant per a recerques aplicades en què hi ha problemes complexos que es poden abordar i entendre des de diferents perspectives, de manera que els resultats d'un mètode els puguin clarificar els resultats d'un altre. Malgrat tot, no hi ha directrius clares sobre la manera com s'han d'integrar els mètodes i els resultats que se'n deriven ja que no hi ha una base teòrica comuna. Per això, aquesta posició ha estat titllada sovint d'idealista.

- **Pragmatisme**: planteja preservar la integritat dels mètodes qualitatius i quantitatius per tal de maximitzar les contribucions particulars que, per si mateixos, poden fer. En el mateix sentit, es tracta de mètodes que tenen mecanismes propis de validació. A diferència de l'eclecticisme, el pragmatisme planteja l'**anàlisi compositiva**, en què es mantenen diferenciades les diferents formes d'anàlisi i es combinen els resultats procedents dels diferents mètodes assumint que no han de convergir necessàriament.

Estableixen així una base per a la comunicació entre comunitats de recerca i obren les portes a possibilitats de fer accions conjuntes des del respecte entre les diferents perspectives. Tot plegat amb la finalitat de resoldre problemes concrets en contextos concrets.

És probable que, en aquesta manera de fer, els mètodes qualitatius es vegin desplaçats pels quantitatius en vista de la tradicional generalització d'aquests últims. Això ens fa pensar en la necessitat d'establir processos previs de negociacions per a acordar les accions que cal emprendre.

- **Utilitarisme**: proposa la **maximització del criteri d'utilitat**, és a dir, planteja sistematitzar la presa de decisions sobre quin és el paradigma apropiat a l'hora d'abordar un objectiu concret de recerca. El que proposa és diferenciar els paradigmes en funció del criteri d'utilitat, és a dir, segons la utilitat potencial que tenen davant d'un objectiu de recerca. Els utilitaristes promouen la **permeabilitat** entre paradigmes ja que es poden abordar diferents objectius a la vegada.

El problema principal a l'hora d'implementar l'utilitarisme en la pràctica ve donat pel fet que hi ha una opinió dominant sobre el valor inherent que té cada mètode i hi ha també la percepció de diferents graus de credibilitat vers la utilitat que pot representar cada paradigma. Aquests fets dificulten la presa de decisions i els acords a l'hora de posar en pràctica el criteri d'utilitat i seleccionar un mètode o paradigma.

- **Especialització**: posa èmfasi en les diferències entre paradigmes, és a dir, té una concepció de la ciència com a sumatori de **comunitats de recerca especialitzades** en tipus concrets de metodologia. Els defensors de l'especialització consideren que aquesta suma de metodologies autònomes especialitzades i, per tant, diferents entre si representen un signe de vitalitat de la ciència. Defensen també que aquesta concepció pot ser una oportunitat perquè l'enfocament qualitatiu (tradicionalment relegat a un segon pla) pugui desenvolupar-se i demostrar allò que el fa necessari i únic en el panorama científic. Malgrat tot, aquest fet està subjecte a una lectura diferent, en la qual els detractors de l'especialització argumenten que es pot esdevenir tot el contrari, és a dir, que l'enfocament qualitatiu quedi encara en una posició més marginal. Afegeixen també que aquesta concepció pot fomentar un augment de la proliferació de tècniques qualitatives en què petites diferències de procediment expliquen l'existència de tècniques especialitzades molt semblants entre si però presentades com a úniques. N'hi ha molts que descriuen la proliferació excessiva com a manca d'integració i coherència del vessant qualitatiu en la recerca.

- **Fragmentació**: impera per una pràctica de la recerca fragmentada perquè s'entén que és necessària la proliferació de paradigmes que reflecteixen diferents visions del món i, per tant, diferents metodologies. S'emfatitza l'aparició de noves visions, noves maneres de concebre els fenòmens que cal estudiar; maneres alternatives de conèixer i abordar els fenòmens, una visió molt diferent dels cànons o estereotips que es presenten des del món acadèmic. No obstant això, aquest foment de la fragmentació és vist en molts casos com una presentació exagerada de les limitacions de l'especialització.

Fins aquí hem vist el resum de la llista que presenten Madill i Gough sobre les maneres diferents en què es poden integrar metodologies qualitatives i quantitatives. Com deveu suposar, aquestes concepcions diferents d'integració van unides a concepcions diferents del concepte de paradigma. També hem vist que cadascuna comporta implicacions determinades per a la pràctica de la recerca.

Considerem que és important que tingueu en compte aquesta classificació i, més rellevant encara, que tingueu present que podem recórrer a la integració i que podem fer-la des de diverses perspectives. De tota manera, creiem que també cal tenir en compte que es tracta d'una classificació més teòrica que pràctica. Els investigadors que es proposen fer una recerca no es plantegen si seran eclèctics o pragmàtics, utilitaristes o especialistes (això en cas que considerin l'opció d'"integrar" mètodes). El més habitual en les recerques científiques actuals és l'existència d'una manera de fer, d'un paradigma predominant que defineixi el disseny de la recerca i que, en cas de tenir una visió integradora i que es vulguin unir mètodes, es puguin incorporar altres mètodes. El més freqüent, doncs, és trobar-nos amb recerques que podem definir com a *QUAN-qual* (predomini de l'òptica quantitativa amb la incorporació d'algunes pinzellades qualitatives) o bé com a *QUAL-quan* (predomini de l'òptica qualitativa amb la incorporació d'algunes pinzellades quantitatives).

Reflexió

En aquest moment ens podem preguntar això: fins a quin punt és generalitzada aquesta concepció integradora?, es tracta d'una manera de fer comuna i acceptada en el panorama científic actual?

El 2007, va començar a publicar-se la revista *Journal of Mixed Methods Research*, que actualment és una publicació d'impacte científic. Aquest fet ens indica que hi ha un interès en la integració de metodologies i que probablement aquest interès presentarà una tendència creixent. De totes maneres, fixeu-vos que la seva aparició és bastant recent i, per tant, podeu deduir que la concepció integradora es troba en un punt bastant inicial. Fixeu-vos també que els editors de la revista la presenten com a innovadora, de la qual cosa deduïm que la generació de treballs en què s'integrin les concepcions qualitatives i quantitatives no és un procediment generalitzat en la comunitat científica.

El *Journal of Mixed Methods Research* és una publicació innovadora, trimestral i internacional que se centra en articles empírics, metodològics i teòrics sobre mètodes de recerca combinats en totes les ciències: socials, conductuals, de la salut i humanes.

Per a acabar aquest mòdul, us volem presentar un estudi publicat en aquesta mateixa revista. Us indiquem la referència de l'estudi i el resum que en fan els autors. Es tracta que pugueu veure una recerca real de l'àmbit de la salut en què s'integren mètodes qualitatius i quantitatius.

Referència de l'estudi

C. Abildso, S. Zizzi, D. Gilleland, J. Thomas i D. Bonner (2010). A mixed methods evaluation of a 12-week Insurance-sponsored weight management program incorporating cognitive-behavioral counseling. *Journal of Mixed Methods Research*, 4 (4), 278-294.

Resum: l'activitat física és crítica per a una pèrdua de pes saludable, però encara queden moltes coses per aprendre sobre els mecanismes psicosocials del canvi d'actitud envers l'activitat física en relació amb la pèrdua de pes. Per a avaluar l'impacte físic i psicosocial d'un programa cognitivoconductual de gestió del pes de dotze setmanes i explorar els factors associats a la pèrdua de pes, es va utilitzar un enfocament de mètodes combinats seqüencials. Les dades quantitatives (N = 55) posen de manifest un índex d'acabament del programa i un percentatge mitjà de pèrdua de pes millors que en altres intervencions, i també uns impactes psicosocials diferents en els qui perden més pes. Les entrevistes telefòniques (n = 11) van posar de manifest quatre mecanismes potencials per a aquests impactes diferents: (a) fomentar la responsabilitat, (b) equilibrar l'esforç i l'èxit percebuts, (c) redefinir *èxit* i (d) desenvolupar la flexibilitat cognitiva.

Activitat

Accediu al text complet de l'article "A mixed methods evaluation of a 12-week Insurance-sponsored weight management program incorporating cognitive-behavioral counseling" i identifiqueu quins objectius es compleixen utilitzant metodologies quantitatives i quins utilitzant-ne de qualitatives.